

Castell de Saldes

Saldes

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Saldes. Barri Sobirà.
Emplaçament Nord-est del nucli urbà, camí a cal Calderer.

Coordenades:

Latitud: 42.233465519883
Longitud: 1.7391832231545
UTM Est (X): 395964
UTM Nord (Y): 4676468

Classificació

Número de fitxa 08190 - 1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Jaciment arqueològic
Estil / època: Medieval Romànic Gòtic
Segle XII-XV
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Es troba en ruïnes, tot i que consolidat.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Defensa
Observacions protecció: BCIN: R-I-51-5625
Data aprovació: dv., 22/04/1949 - 12:00
Número inventari IPA núm. 3551. CCAA 15199.
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat Privada
Autoria de la fitxa Cortés Elía, M^a del Agua

Data de registre de la fitxa: ds., 20/10/2007 - 02:00
Autoria de la darrera revisió: María del Agua Cortés Elía, OPC
Data de la darrera revisió: dc., 20/10/2021 - 11:55

Descripció

El Castell de Saldes es troba al costat nord-est del nucli de població, sobre un espadat que corona el poble dominant la riera de Saldes. S'arriba a través d'un camí que s'agafa darrera de l'església de Sant Martí en direcció est. Les restes del castell de Saldes formen un conjunt format per dos edificis relativament ben conservats voltats de fragments de muralla, fonaments d'altres construccions en ruïnes i l'església que es troba al costat del cos fortificat. Sota el conjunt, per la banda de migdia, hi ha les restes en ruïnes de dues antigues cases. En el volum principal es poden distingir dos nivells: l'inferior format per una sala coberta amb una volta ogival, i el superior, mig enrunat. El cos inferior consta d'una sala amb porta d'accés a llevant que és fruit d'una reforma moderna, i al mur meridional conserva tres espitlleres, tot i que aquest no disposa de sostre. Del pis superior, situat sobre aquesta volta, només resten alguns murs perimetrals que permeten esbrinar que estava dividit en diverses cambres i en els que es conserven també espitlleres. A l'angle nord-oest arrenca una muralla de 90cm de gruix feta amb pedres irregulars unides amb fang. El moment inicial de construcció estaria relacionat amb el jurament al comte de Cerdanya fet per Galceran entre 1065 i 1095. Posteriorment, a mitjans del segle XII l'edifici fou ampliat i modificat, igual que al segle XIV quan tenim documentades obres al castell. Al segle XVII restà abandonat el recinte. L'església de Santa Maria del Castell forma part d'aquest conjunt.

Observacions:

Té el nº de BCIN 1385. Declarat per la Llei 22-4-1949, decret de Castells (BOE 5-5-1949). Per la Llei 25-6-1985 (BOE 29-6-1985). Fitxa de la CC.AA de I. Calvo, any 2006.

Història

El primer document que parla del castell de Saldes és datat entre els anys 1068 i 1095, quan un tal Galceran presta homenatge al comte Guillem Ramon de Cerdanya, comte del Berguedà, pels castells que tenia al seu feu, entre ells el de Saldes. El 1117 o 1118 el comte Bernat Guillem va morir sense descendència i el comtat es va unir al de Barcelona, jurant Galceran de nou fidelitat a Ramon Berenguer III que tenia el castell en feu. Al segle XII resideix al castell la família cognominada Saldes, probablement castlans del castell. Entre 1162 i 1196 Galceran de Pinós jurà fidelitat pel castell. El 1259 Galceran de Pinós va enfrancar Bernat Tomàs, habitant de Saldes. També el 1259, Galceran de Pinós signa un pacte amb Galceran, clergue al servei de l'església de Santa Maria del Castell de Saldes, i amb el fill d'aquest, ambdós habitants del castell, assegurant la vivenda en el castell i els redimeix de determinats serveis, quant obligat el fill a fer de guaita al castell durant tota la seva vida. El 1276, Galceran de Pinós aprova la donació del mas Ferrer de Saldes en favor del monestir de Sant Llorenç prop Bagà, per Guillem de Josa. El 1277 Galceran de Pinós fa testament i en ell llega al seu fill Galceran IV, el castell de Saldes, entre altres possessions. Aquest arrendà el 1279, per cinc anys les rendes de Saldes a Joan Cascalls de Berga i a F. De Fenollet. El 1288 Galceran IV de Pinós donà l'església del castell a Pere Ponç, clergue de Gresollet, que més tard serà nomenat rector de Sant Martí. El 1292, Galceran de Pinós concedia a Jaume Martí, batlle de Saldes, en compensació als serveis rebuts, el delme de llana, formatges, cabrits, anyells, ous, cols, gallines, vedells i polls, reservant-se el de les cuixes del óssos. El 1293 Galceran de Pinós cedí a Jaume Digo de Bagà el castell de Saldes perquè fes

estada permanent amb la seva família, i a canvi l'enfranguia dels serveis d'host i cavalcada, l'eximia de pagar la quèstia i d'haver de fer qualsevol altre servei forçat. El castell segueix habitat al segle XIV, entre 1306 i 1316 les tropes de Jaume II ocuparen el castell en el context de la guerra entre aquest i Pere I Galceran de Pinós. El 1316 el donzell Bernat de Gósol posseïa en feu pel baró de Pinós el castell i la vall de Gósol, Sorribes, l'Espà i el castell de Saldes; a la seva mort el castell passa a la seva filla Violant. El 1370 es feren obres al castell, principalment a la part de la residència senyorial. El segle XV acaben les referències històriques del castell, que perdé importància i inicià la seva decadència, coincidint amb una època de la guerra dels remences i guerra civil catalana. El segle XVII Saldes figura com a possessió del duc d'Alba, a la sots-vegueria de Berga i la vegueria de Manresa. L'any 1965 l'edifici va ser restaurat pel Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona. L'octubre de l'any 2001 es va procedir a realitzar una intervenció consistent en un estudi d'interpretació, consolidació i excavació d'urgència, portada a terme per Pere Cascante per encàrrec de l'Ajuntament de Saldes a través de la Societat d'Arqueologia del Berguedà (Cascante, 2004). Es va excavar la sala principal, deixant al descobert el paviment de lloses. L'origen del nucli urbà de Saldes es produiria a l'Edat Mitjana, quan els francs establiren una frontera als Pirineus en resposta a l'invasió sarraïna, en que moltes persones de les zones properes es van posar sota la protecció dels francs, com ho van fer el de Girona el 785, els de l'Alt Urgell i els de la Cerdanya el 789. L'any 798 els francs van ocupar el Berguedà i nomenaren comtes per organitzar els territoris, entre els que destaca Guifré el Pelós que va repoblar les terres de l'interior de Catalunya, provocant la retornada de la gent que havia fugit arran de l'ocupació sarraïna.

Bibliografia

AA.VV. (1985). Catalunya romànica. Vol. XII, El Berguedà. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

CATALÀ ROCA, P. (1977). Els castells catalans. Vol. 5. Ed. Rafael Dalmau. Barcelona. Pàgs. 935-943.

CASCANTE, P. (2001). Memòria de la intervenció arqueològica de 2001. Arxiu de l'Àrea de Coneixement i Recerca. Direcció general de Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya.

CASCANTE, P. (2004). El castell de Saldes. A L'Erol núm. 80. Pàgs. 22-27.

DALMAU, R., CATALÀ, Pere (1976). Els castells catalans. Vol. V. Dalmau Ed. Pàgs. 935-943.

Inventari de Patrimoni Arqueològic de Catalunya, fitxa núm. 15199. Generalitat de Catalunya.

Inventari Patrimoni Arquitectònic de Catalunya, fitxa núm. 3551. Generalitat de Catalunya.

1990. MONREAL, Ll., MARTÍ de RIQUER (1958). Els castells medievals de Catalunya. Vol. II. Barcelona. Pàgs. 146-151.

RIU, M. (1986). Fortaleses, torres de guaita i castells de la Catalunya Medieval. A Acta Maedievalia, annex 3. Universitat de Barcelona. Barcelona.

RIU, R. (1998). "De la prehistòria als primers segles medievals". A Saldes, Àmbit de Recerques del Berguedà. Saldes.

SERRA VILARÓ, J. (1930). Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius. 3 vols. Reedició de 1989 del Centre d'Estudis Baganesos.

VIGUÉ, J. ; BASTARDES, A. (1978). Monuments de la Catalunya Romànica. El Berguedà. Artestudi edicions. Barcelona.

